

Konrad Paduszek

Służby specjalne w systemie bezpieczeństwa państwa. Międzynarodowa konferencja w Szczecinie

Przegląd Historyczno-Wojskowy 13 (64)/2 (240), 233-235

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Ks. dr Rej przedstawił także sylwetki naczelnych kapelanów: zmarłego już, niestety, ks. Jana Hausego, który kierował EDW, jako kapelan cywilny, w latach 1995–1999, oraz ks. bp. gen. bryg. Ryszarda Borskiego, stojącego na czele EDW w latach 1999–2009 (jako ewangelicki biskup wojskowy). Na zakończenie – na wyraźną prośbę organizatorów – przypomniał okoliczności powstania swojego autorstwa książki o Ewangelickim Duszpasterstwie Wojskowym (Krzysztof Jan Rej, *Ewangelicka służba duszpasterska w Wojsku Polskim 1919–1950*, red. nauk. E. Alabrudzińska, Warszawa 2000).

Podsumowując obrady sympozjum, ks. bp płk Mirosław Wola podziękował referentom oraz uczestnikom i zapowiedział opublikowanie materiałów konferencyjnych drukiem.

Zbigniew Grabowski

Służby specjalne w systemie bezpieczeństwa państwa. Międzynarodowa konferencja w Szczecinie

W dniach 24–25 maja 2012 r. w Szczecinie odbyła się międzynarodowa konferencja naukowa nt. „Służby specjalne w systemie bezpieczeństwa państwa. Przeszłość–teraźniejszość–przyszłość”, zorganizowana przez Wydział Humanistyczny Uniwersytetu w Szczecinie i Wojskowe Centrum Edukacji Obywatelskiej, które jest wydawcą dwutomowego wydawnictwa zawierającego referaty wygłoszone na sesji. Patronat honorowy sprawował poseł na Sejm RP Stanisław Wziątek, przewodniczący sejmowej Komisji ds. Służb Specjalnych.

Konferencja zgromadziła polskich i zagranicznych pracowników naukowych badających przeszłość i teraźniejszość służb wywiadu i kontrwywiadu. Obecni też byli przedstawiciele instytucji publicznych.

Dzieje wywiadu i kontrwywiadu cieszą się popularnością zarówno wśród badaczy, jak i miłośników historii. Badaniom nad tym tematem sprzyja możliwość korzystania w minionym dwudziestolecu z wielu wcześniej niedostępnych źródeł archiwalnych. Ich liczba oraz wartość poznawcza pozwoliła zweryfikować wcześniejsze ustalenia oraz przeprowadzić nowe badania. Dużym zainteresowaniem cieszy się również współczesność służb informacyjnych. Analizuje się zwłaszcza prawne aspekty ich działalności w państwach demokracji parlamentarnej i systemach autorytarnych. Wielość i różnorodność badanych zagadnień z przeszłości i teraźniejszości służb informacyjnych znalazła odzwierciedlenie w zaprezentowanych referatach.

Pierwszego dnia odbyły się dwa panele tematyczne. Referaty wygłoszone w pierwszej części panelu „Służby specjalne od starożytności do czasów współczesnych. Z dziejów walki na »cichym froncie«” dotyczyły: metod pozyskiwania informacji

w wojnach świata antycznego (dr hab. Andrzej Aksamitowski, Szczecin), działalności wywiadowców Królestwa Szwecji w Rzeczypospolitej w połowie XVII w. (mgr Michał Duda, Gdańsk), powstania i organizacji carskiej „Ochrazy” i jej działalności w stosunku do rosyjskich ruchów rewolucyjnych i terrorystycznych na przełomie XIX i XX w. (dr Waldemar Potkański, Szczecin), współdziałania polskiego kontrwywiadu ze Strażą Graniczną w II Rzeczypospolitej (dr hab. Henryk Cwięk, Częstochowa), losów w Związku Sowieckim zbiegłych z polskiego wywiadu Ignacego Dobrzyńskiego i Wiktora Steckiewicza (dr Andrzej Krzak, Szczecin), prób werbowania w latach trzydziestych XX w. pracowników polskich placówek dyplomatycznych przez sowieckie służby bezpieczeństwa (dr Robert Kuśnierz, Słupsk), działalności sowieckich służb wywiadowczych na Bałkanach w dwudziestoleciu międzywojennym (dr Danuta Gibas-Krzak, Szczecin) oraz rozpoznania przez polski wywiad polityki Związku Sowieckiego wobec międzynarodowego kryzysu powstałego wskutek okupacji Zagłębia Ruhry w 1923 r. (mgr Konrad Paduszek, Warszawa).

Referaty wygłoszone w drugiej części tegoż panelu dotyczyły następujących tematów: zajęcie Sudetów przez wojska niemieckie w 1938 r. w świetle informacji polskiego wywiadu (dr hab. Piotr Kołakowski, Słupsk), współpraca i konflikty między polskimi wojskowymi i cywilnymi służbami informacyjnymi działającymi w Wolnym Mieście Gdańsku w latach 1920–1939 (dr hab. Wojciech Skóra, Słupsk), działalność niemieckich służb wywiadowczych w Wolnym Mieście Gdańsku (1920–1933) w świetle polskiego rozpoznania (dr Artur Jendrzewski), korpus attaché morskich II Rzeczypospolitej (dr Robert Majzner, Częstochowa), geneza rumuńskich służb bezpieczeństwa i wywiadu oraz ich działalność do 1930 r. (dr Andrzej Dubicki, Łódź), organizacja struktur kontrwywiadu PRL odpowiedzialnych za inwigilację zachodnich placówek dyplomatycznych w latach 1956–1989 (dr Patryk Pleskot, Warszawa).

Obydwa bloki zakończyła dyskusja na temat terminologii, zasobu źródeł archiwalnych w Polsce i za granicą oraz ich dostępności, a także metod badania przeszłości służb wywiadu i kontrwywiadu.

Tego samego dnia odbył się drugi panel zatytułowany „Rola służb specjalnych w systemie bezpieczeństwa państwa. Prawo, psychologia, etyka a służby specjalne. Charakterystyka oraz metody działań współczesnych służb specjalnych”. Referaty dotyczyły następujących zagadnień: wpływ osobowości na skuteczność służby oficerów kontrwywiadu (dr hab. Bogusław Pacek, Kielce), terroryzm w południowo-wschodniej Europie (dr Darko Trifunović, Belgrad), wpływ demokratyzacji państwa na organizację i działalność serbskich służb specjalnych (mgr Ida Orzechowska, Wrocław), rola Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego (ABW) w ochronie infrastruktury krytycznej państwa (dr Grzegorz Pieterek, Gorzów Wielkopolski), uwarunkowania kontroli i nadzoru nad działalnością operacyjno-rozpoznawczą polskich służb specjalnych (mgr Mateusz Kołaszyński, Kraków), kontrola operacyjna jako forma działalności operacyjno-rozpoznawczej Służby Kontrwywiadu Wojskowego (dr Adam Szumski, Wrocław), porównanie form transformacji polskich cywilnych służb bezpieczeństwa – Służby Bezpieczeństwa, Urzędu Ochrony Państwa, ABW (dr Kazimierz Kraj, Rzeszów), ustawowe regulacje służby funkcyjna-

riuszy wywiadu wojskowego (dr Mirosław Tokarski, Dęblin), podstawy prawne działalności kontrwywiadu cywilnego i wojskowego w Polsce oraz kształtowania nadzoru działalności służb specjalnych w Polsce po 1990 r. (Arkadiusz Król).

Panel zakończyła dyskusja dotycząca teoretycznych i praktycznych aspektów działalności służb specjalnych, a zwłaszcza wpływu ustaw o ABW, Agencji Wywiadu, SKW i Służby Wywiadu Wojskowego i innych aktów prawnych na ich pracę.

Drugiego dnia konferencji odbyły się dwa panele. W pierwszym wygłoszono następujące referaty: wpływ Służby Bezpieczeństwa SS na funkcjonowanie III Rzeszy do wybuchu II wojny światowej (dr Piotr Chrobak, Szczecin), organizacja Referatu „Zachód” Oddziału II i jego wybranych placówek wywiadowczych działających na kierunku niemieckim w latach 1933–1939 (Weronika Maciaszek, Szczecin), organizacja i metody działania służby bezpieczeństwa OUN-B w latach 1943–1947 (dr Andrzej Purat, Bydgoszcz), organizacja oraz działalność wywiadu i kontrwywiadu Polskiego Państwa Podziemnego (dr Waldemar Grabowski, Warszawa), rola wywiadu AK w rozpracowaniu raketowych technologii III Rzeszy (mgr Jakub Ciechanowski, dr Grzegorz Ciechanowski, Szczecin), organizacja placówek wywiadowczych polskiej emigracji politycznej w zachodnich strefach okupacyjnych Niemiec w latach 1945–1949 (dr hab. Wiesław Hładkiewicz, Zielona Góra), działalność komunistycznego aparatu represji na Pomorzu Gdańskim w latach 1944–1956 (dr hab. Piotr Niwiński, Gdańsk), operacyjno-rozpoznawcza działalność zwiadu Wojsk Ochrony Pogranicza na polskim wybrzeżu w latach 1960–1991 (dr Ireneusz Bieniecki, Słupsk).

Dyskusja kończąca panel koncentrowała się na rozpoznaniu niemieckiego programu budowy broni raketowej przez polski wywiad i działalności służb informacyjnych Polskiego Państwa Podziemnego.

Referaty wygłoszone podczas drugiego panelu dotyczyły następujących zagadnień: rola ABW w systemie bezpieczeństwa państwa (mgr Margareta Jakubowska, Warszawa), formy i metody dezinformacji stosowane przez służby specjalne oraz ich wpływ na społeczeństwa państw demokratycznych (Maksymilian Awadziun, Szczecin), teoretyczne aspekty wykorzystania jawnych źródeł informacji do przygotowania analizy wywiadowczej na przykładzie przebiegu „arabskiej wiosny” (Andrzej Antosz, Szczecin; mgr Łukasz Niewęglowski, Lublin), historia i teraźniejszość sowieckich i rosyjskich oddziałów specjalnych „Alfa” i „Wypieł” (mgr Agnieszka Józwiak, Poznań), kontrola operacyjna ABW i AW na podstawie znowelizowanej 24 maja 2002 r. ustawy o tych instytucjach, rola służb bezpieczeństwa w „egipskiej rewolucji” w 2011 r.

W dyskusji zamykającej panel najwięcej uwagi poświęcono działalności służb specjalnych wobec „arabskiej wiosny” i w systemie demokracji parlamentarnej.

Konferencja wniosła wiele nowych i interesujących elementów do ważnych zagadnień dotyczących przeszłości i teraźniejszości polskich i zagranicznych służb informacyjnych. Można więc ją uznać za udane przedsięwzięcie naukowe. Jak już wspominałem, jej dorobek został opublikowany nakładem WCEO w specjalnym, dwutomowym wydawnictwie.

Konrad Paduszek